

Анотація

Серед багатьох пам'ятників народної творчості почесне місце належить архітектурі народного житла, яку оспівував Олександр Довженко.

Хата (народне житло) — житловий простір людини, місце родинних обрядів, символ добробуту. З глибокої старовини архітектурна народна творчість донесла до сьогоднішнього дня елементи, які свідчать про високі художні, господарсько-культурні, моральні ідеали трудолюбивого народу. В архітектурі традиційного сільського житла український народ, незважаючи на багатовікове соціальне гноблення, економічну обмеженість та ізольованість від шляхів розвитку світових професійних архітектурно-художніх шкіл, досяг вершин та гармонійної узгодженості у різних видах декоративно - ужиткового мистецтва.

Традиційний комплекс народного житла українців у XVII-XVIII століттях набув рис національної виразності. Документальні дані XIX ст. переконливо свідчать про своєрідність традиційного українського житла в усіх історико-етнографічних регіонах України.

На регіональні відмінності архітектури та інтер'єру житла впливали вірування, ландшафт, клімат, наявна сировина, традиційні народні ремесла, етнопедагогічний феномен мистецьких династій.

Життєдіяльність та вірування українців були пов'язані з природними циклами, передавалися з покоління в покоління. Напрацювання українців були залежні від менталітету, поглядів на народне житло як на продовження національних традицій краю. Народне житло було екологічно чистим, органічним з природними матеріалами, фарбами та навколишнім середовищем. Орнаментальні мотиви та зображення, які використовували у декоративно-ужитковій творчості носили генетичний характер, були стилізованим зображенням елементів природи, сторін світу, багатовікових традицій тощо.

Презентація на тему: «Національне мистецтво в інтер'єрі українського житла»

Виконала: студентка гр.АМ-17-1
Дяків Ангеліна Іванівна
Викладач: Доцент
Волинська Олена Степанівна

Народна хата в різних частинах України мала свої регіональні особливості

Полісся

Лемківщина

Гуцульщина

Полтавщина

Київщина

Південь України

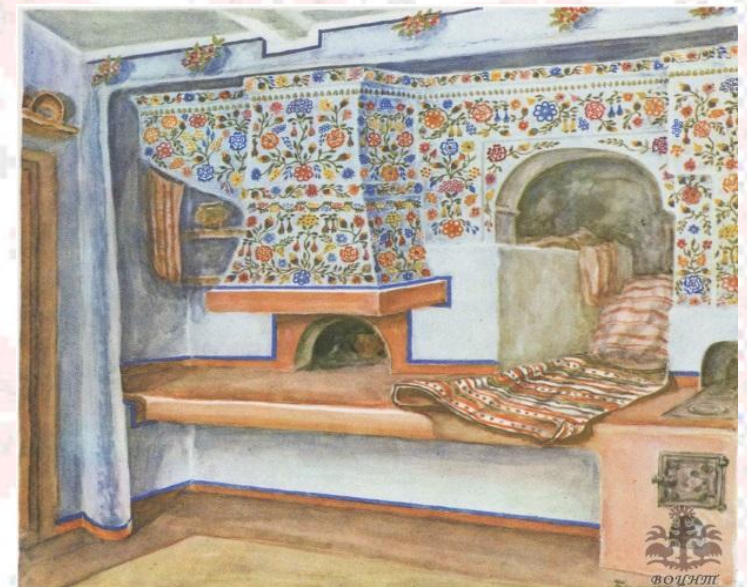
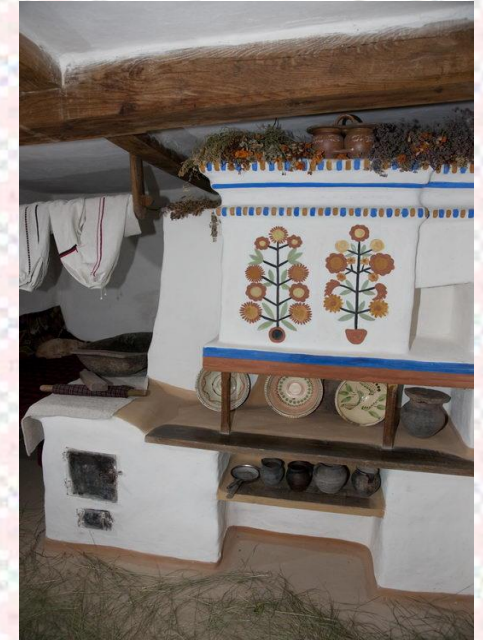
Поділля

Проте сформувались основні структурні елементи:

Піч

Піч здавна для українців є особливим місцем в побуті. Вона обігрівала оселю, в ній готували страви.

Традиційно і однаково у всіх регіонах піч розташовувалась в кутку при вході. Її споруджували з глини, білили вапном та розписували різнокольоровими узорами, за винятком Гуцульщини. Там піч облицьовували керамічними розписаними кахлями.

СВОЛОК

Таким же магічним значенням наділяв наш народ і хатній сволок — символ міцності будови, сім'ї, здоров'я всіх мешканців цього житла.

На сволоці дуже часто робили орнаменти, які були своєрідними оберегами.

Сволок зазвичай розписували фарбами іноді наклеювали витинанки. В гірських регіонах, особливо на гуцульщині, різьбили.

Мисник

Мисник — це дерев'яна полиця для зберігання посуду. Іноді він має форму шафи, що підвішувалася на стінку. Були також кутові мисники, які розміщувались у кутку кімнати.

Зазвичай їх декорували розписами чи різьбою.

Покуття

Покуття — священне місце в хаті. Тут перебувають хатні Боги, садовлять найпочеснішого гостя, сидять наречені, стоїть ритуальний сніп жита (дідух), ставлять божниці (спеціальні полички для священних образів, в давнину —статуй), прикрашені вишиваними рушниками.

Стіл

Стіл символізує достаток родини. Назва стіл походить від стародавнього звичаю стелити рушник або обрус (пізніше — скатертину), щоб на них класти їжу. Звичай застеляти стіл притаманний українцям з давніх-давен. У деяких регіонах Карпат (Гуцульщина, Бойківщина, Лемківщина) функції столу виконувала скриня. Стіл-скриня складається із двох частин: нижнє підстолиння використовувалося для зберігання різних речей, одягу, цінних паперів тощо, а верхнє накриття служило як стіл. Щоб дістати якусь річ, кришку столу відсувають.

Скриня

Скриня — традиційний для України вид меблів, у якій зберігали одяг, коштовні речі, прикраси, полотна. Вона належала жінці. Дівчині на виданні батьки купували скриню, яку вона разом із матір'ю поступово наповнювала різними речами, необхідними для майбутнього подружнього життя.

Скрині в Україні були двох типів: з двосхилим віком (кришкою) і з прямим (пізніше — напівкруглим) випуклим віком.

Скрині були різьблені, ковані, мальовані, в бідних — із чистого неприкрашеного дерева.

Лежанка

Для спання в Україні здавна використовувалися дерев'яні ліжка або лежанки. Їх встановлювали від печі до протилежної стіни.

Над лежанкою кріпили звисаючу балку на яку завішували одяг, а ще до неї прикріплювали дитячу колиску, таким чином батькам було зручно колихати дитя вночі. Балку зазвичай декорували різьбленням.

Піл

Піл, або полик, — це дерев'яний настил, який встановлюють від лежанки попри дві стіни. Вдень він служить місцем для різних побутових речей та домашніх робіт, а вночі на ньому сплять.

Піл, як і лави, українки застеляють кольоровими ряднами або килимками, що створює особливий затишок у хаті.

Вікна

Важливим елементом будь якої домівки є вікна, які забезпечують освітленість та умовний зв'язок з навколишнім світом.

Зсередини вони завішувалися оздобленими занавісками, або «фіранками». Подекуди вікна прикрашалися вишитими рушниками, що служили оберегами. Віконні рами прикрашалися різьбленням, особливо в Карпатах та Закарпатті. Ці традиції збережені й нині.

На Слобожанщині віконниці, малювали кольоровими глинами або олійними фарбами переважно вохристих тонів, прикрашали квітковим мальованим орнаментом або кольоровими візерунками («квітами», «ружами», «півоніями»).

Розпис

Настінний розпис не був одним з перших видів мистецтва, він виник набагато пізніше за інші, такі як вишивка, писанкарство, килимарство ткацтво або виготовлення кахлів. Тож він включає деякі традиції та елементи, характерні саме цим видам декоративно-прикладного мистецтва.

Піч розмальовували птахами, зображеними схематично – то були павичі, грифони, фазани. Там же на печі вимальовували дерево життя з птахами, що сиділи на ньому, спіралі, диски, що обертались навколо себе, малювали в колі хрести, зигзаги, виконували рослинні орнаменти, сузір'я.

Витинанки

Витинанка виникла в середині XIX ст. з нового матеріалу – паперу, – відродивши давню традицію українців вирізувати узори зі шкіри та інших матеріалів. Витинанка «оселялася» найперше там, де до неї побутовали розписи.

У різних регіонах формувалися різні ескізи та системи розміщення в хаті витинанок.

Згадані витинанки виготовлялися переважно до великих свят чи значних подій у сім'ї – Різдва, Великодня, заручин тощо. Деякі з них знімали після свят, а були й такі що побутовали в українському помешканні впродовж усього року.

Вишивка

Для вишивок Гуцульщини, Поділля та Полтави був характерний геометричний орнамент, а Буковині, Волині, Поділля та Побужжю більш притаманний рослинний. У зразках, створених переважно майстринями Північної Буковини, зустрічаються зображення людей і тварин (зооморфний та антропоморфний види).

Спільно по всій території України були розповсюджені весільні рушники з вишитими птахами і навіть символічно зображеними молодятами.

Ткацтво

Існувало велике розмаїття орнаментальних мотивів — на вічка, на кружки, на шашки, на пасочки, у сосонку, кіскою та ін. При виготовленні декоративних тканин, а також деяких елементів одягу, наволочок, рушників, скатертин тощо використовували техніку перебірного переплетення (забирання, вибором). У таких тканин візерунок завжди рельєфно виступав над фоном. У західних регіонах було поширене так зване закладне ткацтво (килимове, у вічко, на косу нитку), а на Бойківщині та Лемківщині — ворсове (ключками, кучерями).

Килимарство

Килими з геометричним орнаментом найбільше поширені в західних областях України, а саме Гуульщині.

Для традицій подільсько-буковинського килимарства характерний переважно поперечно-смугасти уклад геометричних і геометризвано-рослинних мотивів на спільному тлі. Домінуючими мотивами є укрупнені ромбоподібні та розеткові фігури з деталізованою розробкою зовнішніх і внутрішніх контурів.

Для Полтавщини були характерні двобічні гладкі вовняні килимові вироби полотняного переплетення з квітковим орнаментом.

Лялька-мотанка

Існувало три типи ляльок-мотанок: немовля, баба-берегиня, наречена.

На обличчі такої ляльки різними нитками намотується хрест.

Ляльок-мотанок або не одягали або шили їм одяг. Іноді це були мініатюрні народні костюми, традиційні для тієї чи іншої місцевості.

Матеріалами для їх виготовлення служать натуральні матеріали (сіно, солома, дерево, трави, сухе листя, насіння, зерна). Прикрашали мотанку народними орнаментами та вишивкою.

Різьба по дереву

У 18-19 ст. різьблення на Україні досягло найвищого рівня. Різьбленням оздоблювали деталі будівель - одвірки, сволоки, балки, наличники, піддашні дошки, горішні вікна. В інтер'єрі житла різьбленням прикрашали віконниці, одвірки, полички, мисники. Часто оздоблювали плосковийчастим різьбленням з мотивами розеток, кіл, смужок, ламаних ліній, бокові частини іноді профілювали крученим орнаментом.

Майстри щедро оздоблювали різьбленням предмети побутового і господарського призначення: скрині, столи, ліжка, миски, тарілки.

Гончарство

Українські гончарі виробляли різноманітний посуд: горшки, миски й полумиски, глечики, макітри, ринки, гладішки, тикви, барильця, довжанки, баньки, куманці, а також декоративний посуд, кахлі, черепицю, цеглу, дитячі іграшки тощо.

Так, славнозвісний опішнянський посуд вирізнявся тонкостінністю, дво-триколовим розписом у вигляді кривулин, рисочок, крапочок тощо. Для Волині є характерною кераміка сірого, чорного, синьо-чорного кольорів — сиваки. Їхній декор складався з різноманітних ліній, що утворювали своєрідні візерунки — сосонки, стовбики, ялинки, клітини. Подільська кераміка відзначалася вогнево-червоним тлом та оригінальною орнаментикою — пишні квіти, гілки з плодами, грона винограду. Посуд деяких чернігівських майстрів оздоблювався специфічною технікою бризок і патьоків. Майстри Косова створили високохудожню техніку гравірованого розпису, оригінальної форми кахлі, світильники, розписні миски тощо.

